

RIKTLINJER FÖR STADSNÄRA ODLING

Intresset för stadsodling har ökat de senaste åren och väntas fortsätta öka. Dessa riktlinjer beskriver hur kommunen ska hantera frågor kring stadsnära odling. Riktlinjerna ska förhoppningsvis även uppmuntra fler till att odla samt underlätta dialogen mellan medborgare och kommunen.

Stadsnära odling bidrar till att göra städerna både mer hållbara och vackra. Odling bidrar till ett ökat kretslopp, som genererar mer liv, samtidigt som växterna ger föda. Genom stadsodlingen lyfts det rurala in i det urbana. Städerna och tätorterna utgör gynnsamma odlingsplatser. En tätbebyggd miljö buffrar värme och gör temperaturen några grader högre än på landsbygden. I staden finns också skyddade lägen, som kan bidra till ett gynnsamt microklimat.

I Ängelholm finns idag en tillfällig stadsodling på Scantomten med ca 100 lådor. Kommunen tillhandahåller både lådor och jord. Därutöver finns kolonilotter och på ett antal platser arrenderas mark ut för odling. Det sker även odling på parkmark (t ex vid Villagatan, ner mot ån). Ängelholm är med i ett projekt som kallas ”Haver til maver” (Trädgårdar för magar), som finns i Humlebaek i Danmark. Skolbarn får en egen kolonilott där de själva odlar ekologiskt och sen lagar ekologisk mat av sina grödor. Ängelholm hoppas bli det första pilotprojektet i Sverige. I Skåne finns ett nätverk för stadsodling, där Ängelholm ingår.

Avgränsning

Riktlinjerna för stadsnära odling gäller allmän plats. I vissa fall kan det även gälla mark som ägs och förvaltas av Ängelholms kommun. Allmän plats definieras enligt plan- och bygglagen som gata, väg, park, torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov.

Historia

Idag lever hälften av världens befolkning i tätorter. I Sverige lever 90 procent av befolkning i tätorter. Det har alltid bedrivits odling i städerna. Stadsodlingen skedde redan på den förindustriella tiden, då staden ägde mark som fördelades på invånarna.

Familjerna hade då kålgårdar och bedrev djurhållning. I början av förra seklet hade skolor egna skolträdgårdar. Koloniträdgårdsrörelsen introducerades i slutet av 1800-talet. Sedan mitten av 1970-talet har rörelser för stadsodling återuppstått i form av ”Community Gardens”. Dagens stadsodling kan kallas urban odling. Idag sker ofta en förvaltning av utemiljön. I framtiden bör den kanske ges ett bredare tankesätt.

Varför stadsodling?

Skälen till att människan vill odla är många. Stadsnära odling kan ge personer med tid över, t ex äldre eller arbetslösa, möjlighet att göra något produktivt. Stadsnära odling kan bidra till att:

- Ge miljöombyte och bidra till utevistelse.
- Öka den sociala gemenskapen.
- Ge ekologiska och nyttiga grönsaker.
- Bidra till mer kompost som går till kretsloppet.
- Främja folkhälsan.
- Bidra till en bättre miljö med minskat beroende av transporter.
- Medföra välbefinnande och kreativitet.
- Öka medborgarnas inflytande över stadsrummet.
- Öka den biologiska mångfalden.
- Upprätthålla kunskap om odling och ge ett ökat växtintresse.
- Ha ett pedagogiskt syfte genom att sprida kunskap om odling och människans förhållande till mat.

För kommunens del kan stadsodlingen bidra till att invånarna får en bättre fysisk och psykisk hälsa. Den kan ge upplevelser och uppmuntra till aktivitet samt kan användas i ett pedagogiskt syfte. Stadsodlingen utgör en del i arbetet mot en hållbar utveckling. Genom att tillåta stadsodling tillgodoser kommunen medborgarnas önskemål.

Lagstiftning

PBL

I plan- och bygglagen finns inga hinder för odling på allmän plats eller naturmark. Men odlingen får dock inte göras otillgänglig för allmänheten. Det är tillåtet att göra en avgränsning i form av stängsel eller staket, men det måste finnas olåsta grind-ar för att allmänheten ska kunna passera genom området.

Lokala ordningsstadgan

Den lokala ordningsstadgan kan innebära restriktioner gällande estetik, ordning, skötsel eller säkerhet. Ängelholms kommuns lokala ordningsstadga reglerar ej stadsnära odling.

Riktlinjer

Val av plats

I staden är konkurrensen om marken stor. Där ryms bebyggelse i form av bostäder och verksamheter, infrastruktur, grönområden och torg etc. Odling ska därför ske reglerat, för att inte komma i konflikt med andra intressen.

Det finns många faktorer som behöver tas hänsyn till när det gäller var odling ska tillåtas. Speciellt områden där odling är tänkt att ske under lång tid. När det kommer in förslag på områden för odling ska hänsyn tas till markförhållanden, områdets placering i förhållande till andra byggnader, tillgång till vatten, markföroreningar, hur det inkräktar på allmänhetens nyttjande, anslutning till vägar och kollektivtrafik samt andra servicefunktioner.

Frågan om vatten kan lösas på olika sätt, t ex genom att använda närbelägna byggnaders vattenanslutningar, att sätta upp vattenposter, att samla regnvatten i dammar eller magasin. Det är miljömässigt fördelaktigt att samla regnvatten. Oavsett vilken lösning som används ska kostnaden bäras av den förening som ansvarar för stadsodlingen. Dräningen av vatten måste skötas, så att vattnet rinner av.

En gemensam toalett i form av baja-maja, mulltoalett eller ansluten vattentoalett bör finnas där det finns många odlare. Därutöver behöver sopkärl finnas. Ibland kan det även finnas behov av en förrådsbyggnad eller regnskydd. Det är bra om det finns en gemensam kompost, så att varje enskild lott inte behöver uppta mark för kompost. Ansvaret för komposten vilar på föreningen som ansvarar för odlingen.

Stadsodling vid stationsområdet, foto kommunens bildbank.

Salladsodling, foto kommunens bildbank.

Odlingsområden ska lokaliseras så nära bostäder som möjligt och helst vara möjliga att nå med kollektivtrafik.

Alla tillkommande kolonier och odlingsområden ska utgå från den befintliga terrängen, d v s att markanvändningen anpassas till landskapet och inte tvärtom. Anledningen är att undvika kostsamma sprängningar eller utfyllnader som förstör.

Olika behov

Önskemålen gällande odling kan variera. Vissa vill odla enskilt och andra kollektivt i grupp. Det finns de som vill odla permanent och andra tillfälligt. Vissa vill odla småskaligt och andra mer storskaligt. Det är därför viktigt att klargöra vilken sorts odling som önskas bedrivas. Förfrågningar om stadsnära odlingar bedöms från fall till fall.

Enskild odling

Enskild odling på allmän plats är inte möjlig enligt dagens regelverk.

Kollektiv odling

Enbart odlingsinitiativ öppna för alla tillåts.

Permanent odling

De som önskar odla permanent hänvisas i första hand till de identifierade platserna för odling.

Tillfällig odling

De som önskar odla tillfälligt kan, efter kommunens godkännande, få nyttja markområden som står oanvända i avvaktan på exploatering. Där är temporära odlingskärl eller mobila odlingsssystem bra alternativ.

Småskalig odling

För att bidra till en hållbar utveckling bör småskalig odling ske så nära de odlandes bostäder som möjligt.

Storskalig odling

Storskalig odling är lämplig på jordbruksfastigheter i tätorternas ytterområden.

Utformning och skötsel

Odlingen kan ske på skilda sätt. Den kan t ex ske på parkmark eller i lådor. Den kan även ske på jordbruksmark. Kommunen kan även plantera fruktträd och bärbuskar i kommunens parker för att ge odlingen större plats i parkerna. Medborgare eller elever kan njuta av skörden.

Odlingarna ska vara välskötta. Odlingarna får inte ge ett skräpigt intryck eller innehålla förfulande utrustning såsom tält mm. Avgränsningarna mellan lotterna ska också vara prydliga. De ska utformas med stor hänsyn till platsens omgivning och ge platsen ett mervärde. De ska skapa aktivitet, som bidrar till att berika stadsmiljön. Utformningen kan variera från fall till fall. Utformningen och skötsel ska regleras i avtal.

De odlingsområden som kommunen upplåter ska skötas på ett miljömässigt hållbart sätt, vilket betyder att kemiska bekämpningsmedel inte är tillåtna. All odling förutsätts vara ekologisk.

Metod

Avtal

Ett skriftligt avtal ska upprättas mellan Ängelholms kommun och odlande part oavsett vilken mark, plats eller typ av odling som ska bedrivas. Odlingens utformning och skötsel ska regleras i avtalet. Ansvar för kostnader ska också regleras i avtalet.

Ansvar

Stadsmiljö på Kultur och stad är kontaktyta för förfrågningar om stadsnära odling. Stadsmiljö är ansvarig för de vattenposter som kan komma att anläggas vid de stadsnära odlingarna. Stadsmiljö ansvarar även för tecknande av avtal med föreningarna samt uppföljning av tecknade avtal.

Vid förfrågningar om stadsnära odling sammankallar stadsmiljö en arbetsgrupp, som tar beslut om förfrågan. Arbetsgruppen består, förutom Stadsmiljö på Kultur och stad, av representanter från bygg och miljö på Miljö och bygg, från plan, vatten och avlopp samt mark och exploatering på Arkitektur och teknik.

Riktlinjer

- Det ska finnas en förening eller organisation som ska ansvara för odlingen. Odling för enskilt bruk på allmän plats tillåts inte.
- Det ska finnas ett skriftligt avtal mellan föreningen och Ängelholms kommun.
- De regler som finns gällande allmän plats ska följas.
- Platsen ska vara öppen för alla.
- Om det är permanenta odlingslotter som efterfrågas ska det undersökas om det finns lediga lotter i befintliga odlingsområden i närheten.
- Odling i mindre skala bör ske så nära de odlades bostäder som möjligt.
- Storskalig odling är lämplig på jordbruksfastigheter i tätorternas ytterområden.
- Föreningens odlingsverksamhet ska bidra till att skapa mervärde till stadsmiljön i form av upplevelser och höja platsens attraktivitet.
- Odlingar ska placeras och utformas med stor hänsyn till platsens omgivning.
- Odlingsområden som kommunen upplåter ska skötas på ett miljömässigt hållbart sätt.